

ĐỒNG CHÍ LÊ VĂN LƯƠNG VỚI CÔNG TÁC CÁN BỘ CỦA ĐẢNG

PGS, TS ĐINH NGỌC GIANG

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Ngày nhận:

24-2-2022

Ngày thẩm định, đánh giá:

4-3-2022

Ngày duyệt đăng:

30-3-2022

Tóm tắt: Đồng chí Lê Văn Lương là một trong những người học trò xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, là người cộng sản kiên trung thuộc những thế hệ đảng viên lớp đầu của Đảng. Nghiên cứu về cuộc đời hoạt động cách mạng sôi nổi, phong phú của đồng chí Lê Văn Lương, nổi bật lên những hoạt động, cống hiến, tâm huyết của đồng chí trong công tác cán bộ của Đảng; một tấm gương mẫu mực của một người làm công tác cán bộ cho Đảng.

Từ khóa:

Lê Văn Lương; công tác cán bộ của Đảng

Đồng chí Lê Văn Lương sinh ngày 28-3-1912, tại làng Xuân Cầu, xã Nghĩa Trụ, huyện Văn Giang, tỉnh Hưng Yên. Đồng chí là một trong những cán bộ lãnh đạo tiên bối, tiêu biểu của Đảng và Nhà nước, có nhiều đóng góp to lớn đối với sự nghiệp cách mạng của dân tộc. Gần 70 năm hoạt động cách mạng liên tục, đồng chí đã được Đảng tin cậy giao giữ nhiều cương vị lãnh đạo quan trọng của Đảng, Nhà nước. Trên bất cứ cương vị công tác nào, đồng chí luôn dành toàn bộ tâm lực, trí lực để phấn đấu hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao.

1. Tấm gương dũng cảm, kiên cường đấu tranh; kiên trì giáo dục, rèn luyện cán bộ trong nhà tù Côn Đảo

Năm 1927, khi mới tròn 15 tuổi, Lê Văn Lương gia nhập tổ chức tiền thân của Đảng là Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên; khi 17 tuổi, đồng chí gia nhập nhóm Cộng sản Đông Dương

và tham gia sinh hoạt với Chi bộ Cộng sản Bắc Kỳ. Năm 1930, khi tròn 18 tuổi, đồng chí Lê Văn Lương được kết nạp vào Đảng Cộng sản Đông Dương, đến khi thống nhất tổ chức thành một Đảng duy nhất, đồng chí trở thành đảng viên của Đảng Cộng sản Việt Nam. Năm 19 tuổi, Lê Văn Lương bị chính quyền thực dân Pháp bắt giam, kết án tử hình. Sau đó, do sức ép phong trào đấu tranh của các lực lượng yêu nước và tiến bộ ở trong nước cũng như trên thế giới, đồng chí được giảm án xuống chung thân và bị đày ra Côn Đảo.

Trong thời gian bị giam cầm tại Côn Đảo, đồng chí Lê Văn Lương được bổ sung vào cấp ủy của tổ chức đảng nhà tù, tiếp tục lãnh đạo đấu tranh gian khổ chống lại chế độ hà khắc ở nơi “địa ngục trần gian”. Đồng chí cùng cấp ủy đề ra nhiệm vụ quan trọng nhất lúc này là đoàn kết các lực lượng tù nhân, đấu tranh giành quyền sống. Ban ngày đi làm khổ sai cực khổ, tối về Lê Văn Lương lại cầm bút viết bài tuyên truyền về chủ nghĩa Mác-Lênin,

rất khuya dưới ngọn đèn tù mù trong góc khám. Với sự cần mẫn, kiên trì, tinh thần trách nhiệm của người đảng viên, đồng chí viết bài cho báo Tiến lên, tờ báo bí mật của Hội tù nhân, hướng dẫn cuộc đấu tranh trong tù, chỉ đạo cuộc đấu tranh chống khổ sai hà khắc do chi bộ nhà tù tổ chức.

Trong hoàn cảnh tù đầy, phải đối mặt với vô vàn khó khăn, thử thách khốc liệt, đồng chí Lê Văn Lương luôn giữ vững tinh thần kiên cường, dũng cảm của người chiến sĩ cộng sản, kiên trì cùng các đồng chí xây dựng tổ chức đảng, phát triển đảng viên, giáo dục, rèn luyện cán bộ. Đồng chí trực tiếp tham gia lãnh đạo xây dựng chi bộ nhà tù, giữ vững vai trò lãnh đạo của Đảng trong hoàn cảnh đặc biệt. Đồng chí thực hiện xuất sắc phương châm “biến nhà tù đế quốc thành trường học cách mạng”, góp phần đào luyện cán bộ, đảng viên đang bị tù đầy nâng cao trình độ lý luận, rèn giữa bản lĩnh, kinh nghiệm đấu tranh với kẻ thù. Đa số những cán bộ được trưởng thành trong “trường học đặc biệt”, đã trở thành lực lượng nòng cốt của cách mạng Việt Nam sau này.

2. Tâm huyết với công tác giáo dục, rèn luyện, đào tạo cán bộ cho Đảng trong sự nghiệp kháng chiến kiến quốc

Trong quá trình thực hiện chức trách, nhiệm vụ được phân công, đồng chí Lê Văn Lương dành nhiều tâm lực, trí lực cho công tác giáo dục, rèn luyện cán bộ.

Từ khi ban hành Chỉ thị của Ban Thường vụ Trung ương ngày 14-9-1950 Về việc tạm ngừng kết nạp đảng viên mới trong toàn quốc¹, Trung ương Đảng mở các cuộc vận động chỉnh đốn Đảng, nâng cao chất lượng cán bộ, đảng viên, tăng cường sức mạnh lãnh đạo của Đảng trước yêu cầu nhiệm vụ lãnh đạo sự nghiệp kháng chiến kiến quốc trong giai đoạn mới. Nhận thức sâu sắc về vai trò, tầm quan trọng của công tác giáo dục,

đào tạo để nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ của Đảng, đồng chí Lê Văn Lương yêu cầu các cấp ủy đảng phải hết sức chú trọng chấn chỉnh Đảng bằng cách tích cực thực hiện hai cuộc vận động “đào tạo cán bộ, học tập lý luận” và “phê bình và tự phê bình” mà Trung ương đã đề ra.

Là người tâm huyết và có kinh nghiệm trong công tác giáo dục, rèn luyện cán bộ của Đảng, đồng chí Lê Văn Lương được bổ nhiệm làm Giám đốc đầu tiên của Trường Đảng Nguyễn Ái Quốc và giữ chức vụ này từ năm 1949 đến năm 1956. Ngay trong năm đầu tiên thành lập, Trường Đảng Nguyễn Ái Quốc Trung ương đã mở được hai khóa đào tạo cán bộ với tổng số 115 học viên. Nội dung, chương trình đào tạo của hai khóa đều gắn chặt lý luận với thực tiễn, giữa quan điểm của chủ nghĩa Mác-Lênin với thực tiễn của cuộc kháng chiến, kiến quốc đang diễn ra, nhất là những vấn đề cơ bản về đường lối, chính sách của Đảng, chính phủ trong kháng chiến, nhằm đưa kháng chiến đến thắng lợi.

Với cương vị là Giám đốc Trường Đảng Trung ương, đồng chí Lê Văn Lương vừa tranh thủ xin ý kiến chỉ đạo của Trung ương Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh, vừa đề nghị có sự giúp đỡ kịp thời, tháo gỡ với những khó khăn, vướng mắc của Nhà trường. Cán bộ, giảng viên, học viên của Nhà trường luôn nhận được sự quan tâm, động viên, khích lệ của Chủ tịch Hồ Chí Minh và các đồng chí lãnh đạo Đảng. Tại buổi khai giảng khóa II, Nhà trường đã vinh dự được Chủ tịch Hồ Chí Minh đến dự và nói chuyện. Đồng chí Lê Văn Lương còn đề nghị các đồng chí lãnh đạo Đảng, Nhà nước như Trường-Chinh, Phạm Văn Đồng, Võ Nguyên Giáp, Hoàng Quốc Việt... thường xuyên quan tâm, giúp đỡ công tác huấn luyện, trực tiếp đến giảng dạy và giải đáp thắc mắc cho học viên, để nâng cao chất lượng đào tạo, bồi dưỡng, và học tập, rèn luyện của cán bộ, giảng viên, học viên Nhà trường, hướng theo phương châm lý luận gắn với thực tiễn.

Sau Đại hội đại biểu lần thứ II của Đảng (tháng 2-1951), đồng chí Lê Văn Lương là ủy viên dự khuyết Bộ Chính trị, Trưởng Ban Tổ chức Trung ương, dù bận rất nhiều công việc quan trọng trên cương vị mới nhưng đồng chí vẫn trực tiếp tham gia công tác giảng dạy, giải đáp cho học viên những vấn đề về đường lối của Đảng. Nhờ đó, học viên của Trường Đảng có điều kiện thuận lợi để hiểu sâu, hiểu đúng, nắm bắt chính xác các chủ trương, đường lối của Đảng và Nhà nước, cập nhật tình hình thực tiễn.

Trên cương vị Trưởng ban Đảng vụ, Giám đốc Trường Đảng Trung ương, đồng chí Lê Văn Lương đã góp phần quan trọng vào việc giúp Trung ương Đảng tổ chức Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập (ngày 6-5-1950) thành công, trong đó bao gồm công tác của Trường Đảng. Bên cạnh việc thực hiện nhiệm vụ huấn luyện, đào tạo lý luận, chính trị cho cán bộ, đảng viên theo nhiệm vụ Trung ương Đảng giao cho, xuất phát từ yêu cầu, nhiệm vụ cụ thể của thực tiễn, đồng chí Lê Văn Lương đã chỉ đạo Trường Đảng Nguyễn Ái Quốc mở một số lớp bồi dưỡng về chính sách cụ thể và công tác trước mắt như lớp giảng viên chuyên nghiệp cấp tỉnh (từ ngày 1-5 đến ngày 30-6-1949).

Trên cơ sở phát huy kết quả của Hội nghị toàn quốc lần thứ nhất (Đại hội Đảng khóa II) về công tác huấn luyện và học tập, được sự chỉ đạo trực tiếp của đồng chí Lê Văn Lương, ngày 31-5-1951, Trường Đảng Nguyễn Ái Quốc Trung ương đã mở khóa đào tạo mới, với số lượng học viên lên tới 222 người, gồm cán bộ chính trị, quân sự, cán bộ công tác vùng địch tạm chiếm, vùng tự do ở cả Trung, Nam, Bắc và cán bộ làm nhiệm vụ quốc tế giúp cách mạng Lào, Campuchia. Trong thời gian 5 tháng rưỡi học tập, khóa học đã tăng cường các nội dung cơ bản về chủ nghĩa Mác-Lênin, về quy luật phát triển của xã hội, lý luận xây dựng Đảng, đường lối, chủ trương của Đảng do Đại hội II đề ra; đẩy mạnh công

tác tự phê bình và phê bình, gắn chặt giữa lý luận và thực tiễn ngay trong quá trình học tập.

Đề nâng cao trình độ lý luận cho đội ngũ cán bộ của Đảng, đồng chí Lê Văn Lương đã tham mưu cho Ban Bí thư Trung ương Đảng ban hành Thông tri “Về việc đào tạo cán bộ lý luận”² (ngày 29-7-1952) cho các Khu ủy, Liên khu ủy: Việt Bắc, III, IV, Tả ngạn Sông Hồng và Ban Chấp hành Đảng bộ Hà Nội. Thông tri nêu rõ mục đích đào tạo cán bộ lý luận cho các ngành và địa phương “để sau này tăng cường công tác huấn luyện và tuyên truyền”. Trung ương yêu cầu “Cán bộ được cử đi học phải có trình độ và năng lực chính trị từ Thường trực Tỉnh ủy trở lên; chú ý cán bộ cũ đã hoạt động lâu năm về tư tưởng và chính trị trong sạch, có kinh nghiệm công tác, có trình độ văn hóa tối thiểu tương đương sơ học bổ túc, có sức khỏe tương đối đầy đủ”³.

Để có nguồn cán bộ tốt, đồng chí Lê Văn Lương tham mưu cho Ban Bí thư lựa chọn con em cán bộ nhà nghèo đưa ra nước ngoài để đào tạo, sau này trở về phục vụ cho Đảng, cho nhân dân. Ngày 22-12-1952, Ban Bí thư đã ban hành Thông tri “về việc chọn con cán bộ nhà nghèo đưa ra nuôi dạy ở nước ngoài”: “Trung ương quyết định chọn một ngàn (1.000) con cán bộ nhà nghèo cho ra nước ngoài ăn học cốt để đỡ bớt một phần gánh nặng gia đình cho cán bộ, để họ được yên tâm tích cực công tác; đồng thời cũng để đào tạo những thanh niên tốt để sau này phục vụ đắc lực cho nhân dân”⁴. Thông tri nêu rõ điều kiện tuyển chọn, trách nhiệm của cấp ủy trong việc tuyển chọn, thời gian và địa điểm tập trung.

3. Cẩn trọng, khách quan, công tâm trong lựa chọn nhân sự cấp chiến lược

Năm 1948, đồng chí Lê Văn Lương được phân công làm Trưởng ban Tổ chức Trung ương lần thứ nhất. Trên cương vị công tác, đồng chí Lê Văn Lương có nhiều đóng góp vào thành công chung

của Đại hội II (2-1951) của Đảng. Đồng chí đã tham mưu, giúp Trung ương, Bộ Chính trị chuẩn bị tổ chức Đại hội, soạn thảo Điều lệ Đảng mới, đánh dấu bước trưởng thành mới về tư tưởng, đường lối chính trị của Đảng. Đảng ra công khai hoạt động với tên gọi mới là Đảng Lao động Việt Nam, có cương lĩnh, đường lối, chính sách đúng đắn phù hợp với thực tiễn của đất nước có ý nghĩa quyết định đưa kháng chiến tiến lên giành những thắng lợi ngày càng lớn.

Trong quá trình chuẩn bị cho Đại hội II của Đảng, từ ngày 15-6-1950, đồng chí Lê Văn Lương thay mặt Ban Thường vụ Trung ương ký ban hành Thông tri “Về việc mở lớp nghiên cứu các đề án đại hội Đảng các cấp”. Đây là lần đầu tiên BCH TƯ được bầu trong một đại hội có đầy đủ đại biểu toàn quốc, trong lúc số lượng đảng viên cả nước tăng lên rất nhanh, rất nhiều đồng chí xứng đáng được lựa chọn; vì vậy, việc tham mưu lựa chọn, giới thiệu nhân sự vào Trung ương phải thật sự khách quan, công tâm. Nhận nhiệm vụ Trung ương giao làm Trưởng Tiểu ban Nhân sự Đại hội II của Đảng, đồng chí Lê Văn Lương tham gia chuẩn bị nhân sự ứng cử vào Ban Chấp hành Trung ương, Bộ Chính trị, Ban Bí thư với tinh thần trách nhiệm cao. Do điều kiện lịch sử, đồng chí Lê Văn Lương chỉ biết một số đồng chí hoạt động ở Sài Gòn năm 1930 và một số đồng chí khác ở nhà tù Côn Đảo mà chưa có đầy đủ thông tin về những cán bộ ở các địa phương khác. Để thực hiện trọng trách, đồng chí đã cẩn trọng, phát huy dân chủ, điều tra, thăm dò, quan tâm lắng nghe ý kiến của cán bộ, đảng viên, nhân dân ở tất cả các cấp trong thời gian gần một năm; chú trọng chất lượng, hiệu quả công việc làm thước đo để đánh giá, lựa chọn cán bộ, từ đó lập danh sách đưa ra Thường vụ Trung ương Đảng lựa chọn, thăm dò ý kiến các đoàn đại biểu; sau đó đề nghị Thường vụ Trung ương thông qua danh sách lần cuối trước khi đưa ra Đại hội. Đồng chí đã nêu tấm gương về tác phong cẩn trọng trong đánh giá, sử

dụng, sắp xếp cán bộ, đặc biệt là cán bộ cấp chiến lược của Đảng, Nhà nước. Những đóng góp của đồng chí đã góp phần không nhỏ vào thành công của Đại hội II của Đảng.

Tại Đại hội III (tháng 9-1960) của Đảng, đồng chí Lê Văn Lương được bầu vào BCH TƯ và được Trung ương bầu vào Ban Bí thư, điều hành công việc hằng ngày của Ban Bí thư bên cạnh Bí thư Thứ nhất Lê Duẩn. Trên cương vị Bí thư Trung ương Đảng, đồng chí Lê Văn Lương luôn bình tĩnh, cẩn trọng, giữ vững đoàn kết, thống nhất trong tập thể lãnh đạo nên các ý kiến đồng chí đề xuất, các đề án đồng chí trình bày thường được Bộ Chính trị, Ban Bí thư nhất trí và thông qua. Giai đoạn này, công tác tổ chức, cán bộ có nhiều nhiệm vụ lớn, đòi hỏi thực hiện khẩn trương để đáp ứng tốt hơn yêu cầu của thực tiễn; nhiều bộ, bộ ngành đang chia tách và thành lập mới; nhiều cấp ủy địa phương cần được củng cố, tăng cường; các chức vụ cán bộ cấp vụ trưởng, phó vụ trưởng do Ban Bí thư duyệt. Đồng chí Lê Văn Lương đã xem xét rất kỹ quá trình công tác, phẩm chất, năng lực thực chất làm căn cứ đề xuất để Ban Bí thư quyết định, nên nhiều cán bộ được đề bạt đều hoàn thành tốt nhiệm vụ, sau này được giao các trọng trách lớn hơn, có nhiều đóng góp cho công cuộc kháng chiến, kiến quốc.

Trong giai đoạn 1973-1976, lần thứ hai đồng chí Lê Văn Lương được giao trọng trách là Trưởng Ban Tổ chức Trung ương, đồng chí đã tham mưu cho Bộ Chính trị ban hành nhiều văn bản quan trọng, tiêu biểu là Nghị quyết số 225-NQ/TW, ngày 20-2-1973 của Bộ Chính trị “Về công tác cán bộ của Đảng trong giai đoạn mới”. Nghị quyết có vai trò rất quan trọng, đáp ứng yêu cầu bức thiết của tình hình và nhiệm vụ cách mạng lúc bấy giờ. Nghị quyết chỉ rõ: “Từ trước đến nay, Đảng ta vẫn coi ông tác cán bộ là một trong những vấn đề có tầm quan trọng quyết định đối với toàn bộ sự nghiệp cách mạng”⁵. Trong công tác cán bộ, đồng chí rất coi trọng kết

hợp giữa các thế hệ cán bộ, tạo sự chuyển tiếp vững vàng giữa các lớp cán bộ kế cận, “chú trọng kết hợp đúng đắn cán bộ cũ với cán bộ mới... làm cho các tổ chức đảng và nhà nước vừa vững vàng về chính trị, lại nhạy bén, có sức chiến đấu cao, đủ sức làm tốt nhiệm vụ trong thời kỳ xây dựng chủ nghĩa xã hội với quy mô ngày càng lớn, vừa bảo đảm tính kế thừa và tính liên tục của các cơ quan lãnh đạo. Phải kiên quyết phê phán thái độ hẹp hòi, bảo thủ, đang cản trở việc phát hiện và sử dụng cán bộ mới”⁶.

Thấm nhuần đường lối của Đảng trong sự nghiệp đổi mới, với tâm huyết và trách nhiệm của người cộng sản chân chính, từ năm 1987, sau khi không còn tham gia các cơ quan lãnh đạo của Đảng, trên cơ sở kinh nghiệm về công tác xây dựng Đảng, trong đó có công tác tổ chức, cán bộ của Đảng trong những thời kỳ cách mạng đã qua, đồng chí Lê Văn Lương vẫn luôn tích cực đóng góp ý kiến cho Đảng về công tác này. Trong bài phát biểu tại Hội thảo khoa học do Học viện Nguyễn Ái Quốc tổ chức ngày 5 và 6-1-1990, đồng chí Lê Văn Lương đã nêu quan điểm về đổi mới công tác cán bộ, tập trung vào hai mặt chủ yếu: thứ nhất, vấn đề xác định tiêu chuẩn cán bộ gắn với vấn đề tìm hiểu, đánh giá và sử dụng cán bộ; thứ hai, vấn đề giáo dục, đào tạo và bồi dưỡng cán bộ⁷.

Trong quá trình xây dựng Dự thảo “Chương trình xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội” và Dự thảo Nghị quyết Xây dựng Đảng, đồng chí Lê Văn Lương đã có nhiều ý kiến đóng góp quan trọng, góp phần hoàn thiện, nâng cao chất lượng các văn kiện của Đảng. Một trong những ý kiến góp ý Dự thảo Nghị quyết Xây dựng Đảng, đồng chí nêu ý kiến về việc phải kết hợp sử dụng cán bộ cũ và cán bộ mới một cách hợp lý, hiệu quả. Bên cạnh đó, đồng chí vẫn đau đầu về vấn đề xử lý cán bộ, đảng viên không đủ tư cách, nhất quyết phải loại bỏ những đảng viên cơ hội ra khỏi các chức vụ của Đảng, sau đó loại ra khỏi Đảng để góp phần xây dựng, chỉnh đốn Đảng. Đồng chí chia

đảng viên không đủ tư cách làm hai loại: loại thứ nhất là thoái hóa, biến chất, tham ô, tham nhũng, ức hiếp quần chúng, cần tập trung giải quyết trước Đại hội VII; loại thứ hai là không đủ trình độ hoàn thành nhiệm vụ, sau Đại hội VII sẽ giải quyết⁸.

Đặt niềm tin vào tâm huyết, năng lực, kinh nghiệm thực tiễn của đồng chí Lê Văn Lương về công tác cán bộ của Đảng, ngày 30-10-1991, Trung ương Đảng đã ban hành Quyết định số 112-NS/TW “Về việc phân công đồng chí Lê Văn Lương, nguyên Ủy viên Bộ Chính trị tham gia nghiên cứu tổng kết một số vấn đề thuộc lĩnh vực xây dựng Đảng và công tác cán bộ”. Đồng chí đã tập trung tâm huyết, trí tuệ, sức lực của mình và hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ, góp phần tổng kết những vấn đề rất cơ bản về công tác cán bộ, để lại nhiều bài học quý về xây dựng tiêu chuẩn cán bộ, đánh giá, đào tạo, bồi dưỡng, sử dụng cán bộ cho các thế hệ cán bộ làm công tác tổ chức của Đảng.

Trong công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế toàn diện như hiện nay, các cấp ủy, tổ chức đảng có thẩm quyền, nhất là người đứng đầu tiếp tục kế thừa những bài học đó, thực hiện tốt chủ trương đổi mới mạnh mẽ công tác cán bộ, khuyến khích và bảo vệ cán bộ năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm vì lợi ích chung, xây dựng được đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ góp phần thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng.

1. Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, Nxb CTQG, H, 2001, T.11, tr. 481

2, 3, 4. *Sđđ*, T. 13, tr. 214, 214, 384-388

5, 6. *Sđđ*, 2004, T. 34, tr.24, 34-35

7. Lê Văn Lương: “Góp ý về dự thảo xây dựng Đảng,” bản viết tay, ngày 24-6-1990; bản chụp lưu tại Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

8. Lê Văn Lương: *Trọn đời vì sự nghiệp của Đảng*, Nxb CTQG, H, 2012.